

2021. GODINA ČITANJA

Želiš znati? Želiš osjećati? Čitaj!

**TEMA
BROJA**

Maja Zrnčić, prof.

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske

maja.zrncic@min-kulture.hr

Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 30. prosinca 2020. podržala prijedlog Ministarstva kulture i medija RH da se 2021. godina proglaši Godinom čitanja. Realizacija je to mjere Akcijskog plana Nacionalne strategije poticanja čitanja, koju je Vlada usvojila 2017. godine, a koja pridonosi razvoju kulture čitanja i omogućavašto većem dijelu društva čitanje sa zadovoljstvom i razumijevanjem. Jednako kao što čitanje doprinosi razvoju društva, tako i društvo treba omogućiti usvajanje i razvijanje čitateljskih navika i oblikovanje kompetentnih čitatelja. U tom smislu Nacionalna strategija poticanja čitanja (2017. - 2022.) Vlade Republike Hrvatske promiče čitanje kao osobitu društvenu vrijednost.

Zbog pandemije te smanjene mogućnosti organizacije i sudjelovanja u kulturnim

događanjima na dosada uobičajene načine, jedna od kulturnih djelatnosti koja je u toj situaciji mogla priskrbiti više pozornosti i vremena jest upravo čitanje. Budući da je čitanje jedan od preduvjeta sudjelovanja u kulturi, ono izravno i neizravno utječe na poboljšanje ukupne kvalitete života pojedinca i društva, što nam je u ovim iznimnim okolnostima prijeko potrebno.

Tijekom Godine čitanja osmislili smo i provodili nove aktivnosti (dodjela nagrada za najbolju knjižaru, objava natječaja za najbolju video najavu knjige za učenike osnovnih i srednjih škola, medijska kampanja s osobama iz javnog života („ambasadori čitanja“) koje podržavaju čitanje, organiziranje međunarodne konferencije o čitanju i dr.) koje su doprinijele afirmaciji čitanja. Vidljivost programa koji potiču čitanje posebno se povećala tijekom medijske kampanje, emitiranjem tele -

vizijskih spotova u kojima poznate osobe pozivaju i govore o svom iskustvu čitanja (Jelena Miholjević – glumica, Davor Bruketa – dizajner, Vlado Martek – konceptualni umjetnik, Zvone Boban – sportaš, Robert Knjaz – redatelj, Ante Gelo – glazbenik i Nika Turković – glazbenica) te emitiranjem crtića za djecu (autorica Ivana Guljašević Kuman) koji su izuzetno dobro primljeni. Kampanja je doprinijela stvaranju ozračja razvoja kulture čitanja. Aktivnosti koje Ministarstvo kulture i medija i drugi sudionici u kulturi redovito provode u cilju promocije knjige i čitanja, dobili su tijekom Godine čitanja dodatnu vidljivost.

Uz programe za sve dobne skupine, posebna pozornost u Godini čitanja bila je usmjerena na programe za djecu i mlade. Nastojali smo različitim programima omogućiti i poticati čitanje iz zadovoljstva, posebno kod mlađih čitatelja, s ciljem da čitaju ono što ih zanima, jer mlađi suprotno od uvriježenog mišljenja, čitaju, ali ne uvek ono što bi htjeli odrasli.

Zašto nam je još čitanje važno? Identifikacijski modeli koji se javljaju u književnosti nude mogućnosti za uspješnije razumijevanje međuljudske komunikacije, bolje rješavanje konflikata ili potpunije shvaćanje onoga što nam u životu pomaže

ili što nam prijeti. Čitanje povećava emotivnu inteligenciju i toleranciju. Puno je različitih emocionalno-spoznajnih, stručnih i korisnih razloga za poticanje čitanja, ali jednako je tako važno i čitanje koje razvija samosvijest, samopouzdanje i vrijednosti koje nisu uvek mjerljive, ali su dugoročno važne za kvalitetu života pojedinca i za opće dobro zajednice. Upravo zato je 2021. godina bila pravi trenutak za proglašavanje Godine čitanja u kojoj je cijela Hrvatska čitala zajedno.

Javni poziv za programe koji potiču čitanje i razvoj čitateljske publike

Ministarstvo kulture i medija osiguralo je ukupno 1.981.000,00 kuna za dodjelu potporaprogramima koji potiču čitanje i razvoj čitateljske publike u kulturi u Republici Hrvatskoj za 2021. godinu. Prispjelo je 417 prijava, od kojih je odobreno 79 programa (12 za kazalište, 3 za film, 1 za ples, 44 za književnost, 1 za glazbu, 4 za vizualnu umjetnost, 5 za kulturnu baštinu i 9 interdisciplinarnih), a sve je prijavljene programe vrednovalo stručno povjerenstvo. Pri ocjenjivanju programa vodilo se računa o kvaliteti, izvornosti i inovativnosti predloženog programa, promicanju interkulturnog dija -

loga, stručnoj utemeljenosti i ekonomičnosti. Osim navedenih kriterija, vodilo se računa i o regionalnoj rasprostranjenosti, podržali su se programi kojima je cilj poticanje čitanja i razvoj čitateljske publike, a sadrže neke od sljedećih programskih aktivnosti:

- aktivnosti poticanja čitanja i razvoj čitalačkih kompetencija te aktivnosti podizanja javne svijesti o važnosti čitanja za osobni razvoj i društvenu integraciju

- stvaranje angažirane čitateljske publike koja će sudjelovati u umjetničkim i kulturnim događanjima u formalnom i neformalnom okruženju

- omogućivanje pristupa čitateljskim programima u prometno slabije povezanim područjima, povećanje sudjelovanja u programima poticanja čitanja ranjivih skupina (djeca i mladi, srednja i starija generacija, osobe s invaliditetom, jezične i nacionalne manjine, stanovnici rijetko naseljenih područja i područja od posebne državne skrbi i sl.)

- povećanje vidljivosti važnosti čitanja u tehnološko-medijskome prostoru na inovativan i kreativan način, razvoj modela za interaktivnu komunikaciju s čitateljskom publikom putem digitalnih sadržaja (npr. aplikacije, videoigre, programski kanali –

live streaming, digitalne platforme, internetske stranice i sl.)

- istraživanja, razmjena znanja (inovativan i interdisciplinarni pristup), aktivnosti u vezi s edukacijom, čitateljskim navikama te ulogom čitanja u društvu

- osmišljavanje i provedba suradničkih praksi s ciljem uključivanja šire zajednice u razvoj programa poticanja čitanja te povezivanje sa sličnim domaćim i međunarodnim inicijativama

- osmišljavanje inovativnih pristupa u uspostavljanju komunikacije s književnim djelima

- poticanje književnika i organizacija u kulturi i umjetnosti na razvoj postojeće te stvaranje nove čitateljske publike osmišljavanjem i provođenjem inovativnih pristupa u komunikaciji.

Čitanjem do uključivog društva

U Godini čitanja, putem poziva Čitanjem do uključivog društva u sklopu Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. – 2020. za financiranje 12 projekata, knjižnicama u Splitu, Hrvatskoj Kostajnici, Virovitici, Vinkovcima, Gospiću, Poreču, Karlovcu, Vrpolju, Čakovcu, Novom Marofu, Lekeniku i Bjelovaru dodijeljena su

bespovratna sredstva u iznosu od 35 milijuna kuna. Iza službenog naziva programa nalaze se bibliobusi, putujuće knjižnice te svi oni do kojih se u udaljenim krajevima i naseljima do sada nije moglo doći, a zahvaljujući ovom programu do njih će, napokon, redovito dolaziti knjige. Ukupna finansijska alokacija poziva usmjerena na povećanje socijalne uključenosti pripadnika ciljanih skupina kroz razvoj čitalačke pismenosti je 41 milijun kuna, od kojih se skupini aktivnosti A (bibliobusi) dodjeljuje 35 milijuna kuna. 85% iznosa osigurano je iz Europskoga socijalnog fonda (ESF-a), dok je Ministarstvo kulture i medija osiguralo obvezni udio nacionalnog sufinanciranja od 15%. Iznos od 6 milijuna kuna dodijeljen je programima kojima će se povećati dostupnost čitalačkih materijala osobama kojima oni nisu na raspolaganju u mjestu boravka ili stanovanja i programima prilagođenim potrebama različitih ranjivih skupina.

Rođeni za čitanje - nacionalni program poticanja čitanja djeci od najranije dobi

Program **Rođeni za čitanje** nacionalni je program poticanja čitanja djeci od najranije dobi. Program se provodi kao mjera

Akcijskog plana 2020. provedbe Nacionalne strategije poticanja – cilj 1.4.: Poticati međusektorsko povezivanje i suradnju svih institucionalnih i izvaninstitucionalnih studio - nika na području poticanja čitanja u sklopu Godine čitanja; mjera 1.4.1.: pove - zivanje aktivnosti Strategije s kompati - bilnim aktivnostima u različitim sektorima na lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i EU razini. Akcijskim planom predviđeno je da program Rođeni za čitanje na nacionalnoj razini provodi Ministarstvo kulture i medija u suradnji s Ministarstvom zdravstva Republike Hrvatske, uz podršku Hrvatskoga pedijatrijskog društva i Hrvatskog društva za socijalnu i preventivnu pedijatriju. Program će kroz višegodišnje aktivnosti na nacionalnoj razini promicati čitanje od najranije dobi i baviti se predškolskom djecom kao čitateljima uz aktivnu ulogu pedijatara. Glavni je cilj programa na redovitim sistematskim pregledima djece uputiti svakog roditelja/skrbnika u važnost čitanja naglas za razvoj djetetovih čitalačkih navika te čitanja iz užitka, a što značajno utječe na sveukupni djetetov razvoj. Tijekom četiri pedijatrijska pregleda, od šestog mjeseca života do polaska u školu, pedijatri djeci čitaju slikovnice prilagođene dobi djece te na kraju pregleda poklanjaju slikovnice koje će roditelji/skrbnici moći

nastaviti čitati u obiteljskom okruženju. Čitalačka pismenost jedna je od bitnih životnih vještina koja utječe na naše zdravlje, stoga je namjera da poticanje čitanja djeci od najranije dobi postane sastavni dio preventivnih i javnozdravstvenih mjera u promidžbi zdravlja djece.

Na Javnom pozivu za dostavu ponude za oblikovanje slikovnica za program Rođeni za čitanje, objavljenom 2020. godine, a upućenom hrvatskim književnicima i autorskim timovima, stručno povjerenstvo Ministarstva kulture i medija odabralo je četiri slikovnice namijenjene djeci u dobi od 6 mjeseci do 7 godina:

- „Bebe su super“, Ivane Guljašević Kuman (za dob od 6 mjeseci do 1,5 godine)
- „Moj medo“, Ivane Musić (za dob od 1,5 do 3 godine)
- „Što sve danas moram napraviti“, Ivane Guljašević Kuman (za dob od 3 do 5 godina)
- „Sve mogu sam/sama“, Ivane Guljašević Kuman (za dob od 5 do 7 godina).

U Republici Hrvatskoj se u prosjeku rodi 40 000 beba godišnje, a Ministarstvo kulture i medija tiskat će i dostaviti slikovnice za svako dijete u 282 pedijatrijske ordinacije u Hrvatskoj (ukupno četiri slikovnice do djetetova polaska u školu). Tijekom 2022.

godine u svakoj će županiji biti organizirane edukacije pedijatara o važnosti čitanja djeci naglas. Edukacije pedijatara vodit će stručna suradnica Ministarstva kulture i medija prim. mr. sc. Marija Radonić, dr. med. spec. ped. pulmolog, idejna začetnica programa Rođeni za čitanje u Hrvatskoj. Predstavljanje programa Rođeni za čitanje i prva edukacija za pedijatre započela je u Godini čitanja 15. prosinca 2021. u Gradskoj knjižnici Slavonski Brod.

Međunarodna konferencija o poticanju čitanja – Čitajmo da ne ostanemo bez riječi

Ministarstvo kulture i medija je 12. listopada 2021. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu organiziralo međunarodnu konferenciju o poticanju čitanja – Čitajmo da ne ostanemo bez riječi. Afirmacija kulture čitanja u izazovima današnjice, kao što su pad interesa za knjigu i čitanje, novi načini čitanja u digitalnom okruženju, nedostatna kompetencija pismenosti, usvajanje i razvijanje čitateljskih navika i oblikovanje kompetentnih čitatelja, bili su važni ciljevi ove konferencije kao središnjega znanstvenog događaja 2021. Godine čitanja.

Na konferenciji su izlagali svjetski priznati

stručnjaci za područje poticanja čitanja, međunarodni i hrvatski znanstvenici koji su temi čitanja dali osobni doprinos, nove perspektive i potaknuli nove načine njegova afirmiranja u društvu:

- dr. sc. Maryanne Wolf, direktorka Centra za disleksiju, divergentna učenja i društvenu/socijalnu pravdu Sveučilišta UCLA (SAD)
- dr. sc. Adriaan van der Weel, profesor emeritus Studija za knjigu i digitalne medije Sveučilišta Leiden (Nizozemska)
- Sabine Uehlein, direktorka za programe i projekte u Zakladi za poticanje čitanja u Mainzu (Njemačka)
- dr. sc. Anita Stantić, redovita profesorica i predstojnica Katedre za slovenski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Hrvatska)
- dr. sc. Miha Kovač, redoviti profesor na Odsjeku za bibliotekarstvo, informacijske znanosti i znanost o knjizi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani (Slovenija)
- Joanna Kaźmierczak, specijalist istraživač na Institutu za istraživanje obrazovanja u Varšavi, nacionalni projekt menager za PISA-u, PIRLS i TIMSS (Poljska).

Virtualno je konferenciju pratilo 685 sudionika iz Hrvatske, Francuske, Slovenije,

Austrije, Makedonije, Srbije te Bosne i Hercegovine, a u dvorani je bilo prisutno još četrdesetak sudionika.

Nagrada najboljim hrvatskim knjižama i antikvarijatima

Programom Nagrade najboljim hrvatskim knjižarama i antikvarijatima daje se dodatna podrška knjižarskoj djelatnosti, pridonosi povećanju vidljivosti knjižara i razvoju čitateljske publike. Na natječaj je najviše prijava (17) pristiglo iz Zagreba, a slijede Rijeka, Osijek, Split i Zadar. Također, najviše pristiglih prijava bilo je u kategoriji knjižara u okviru knjižarskog lanca (22), a zatim je prijavljeno 10 samostalnih knjižara te 8 antikvarijata iz cijele Hrvatske.

Najboljim antikvarijatima proglašeni su riječki Antikvarijat Ex libris, osječki Antikvarijat Ezop, Antikvarijat udruge Krilo Labina iz Labina, a najboljim antikvarijatom u Zagrebu proglašen je Antikvarijat Biblos. Najbolje samostalne knjižare u 2021. su karlovačka Knjižara Knjiguljica, osječka Knjižara Nova, splitska Striparnica Columbo te zagrebačka Knjižara Fraktura. Najboljim knjižarama u okviru knjižarskog lanca proglašene su knjižara Hoću knjigu Joker centar u Splitu, knjižara Znanje u Slavonskom Brodu, knjižara Verbum u

Vinkovcima i zagrebačka knjižara Hoću knjigu Megastore. Publika je putem mrežne stranice Godine čitanja <http://www.citaj.hr> s 12 977 elektroničkih glasova dala svoj doprinos u odabiru najboljih, a Povjerenstvo u sastavu: pjesnikinja Ana Brnardić, prevoditeljica Lea Kovacs te putopisac i dramski pisac Jasen Boko, nakon obilaska svih prijavljenih knjižara odlučivalo je prema zadanim kriterijima.

Mrežna stranica citaj.hr

Povodom Godine čitanja Ministarstvo kulture i medija postavilo je posebnu mrežnu stranicu namijenjenu poticanju čitanja: <http://www.citaj.hr>. Stranica sadrži rubrike: Vijesti, Vremenik događanja, interaktivnu Kartu aktivnosti – Godina čitanja u tvojoj blizini, Zašto čitam?, Izbor za najbolju knjižaru. Stranica će nastaviti s radom i nakon Godine čitanja, a do sada je objavljeno više od stotinu vijesti.

Svjetska nagrada za pismenost

Kampanja Godina čitanja kao dio Nacionalne strategije poticanja čitanja Ministarstva kulture i medija ušla je u uži izbor Svjetske nagrade za pismenost u kategoriji Nacionalni doprinos pismenosti.

2021. Godina čitanja dobila je time i posebno međunarodno priznanje.

2021. Godina čitanja u brojkama:

- 1.981.00 kn za programe koji potiču čitanje i razvoj čitateljske publike
- 41 milijun kuna za projektne prijedloge „Čitanjem do uključivog društva“
- 13 milijuna kuna za otkup knjiga za narodne knjižnice
- 50 milijuna kuna za otkupe, prijevode, knjižarsku infrastrukturu i programe poticanja čitanja
- 79 programa održanih u sklopu Javnog poziva za predlaganje programa koji potiču čitanje i razvoj čitateljske publike u RH za 2021. godinu
- 1 finale izbora za Svjetsku nagradu za pismenost
- 12 bibliobusa za područja sa slabom prometnom povezanošću
- 40 knjižara u natječaju za najbolju knjižaru
- 685 sudionika Međunarodne konferencije o poticanju čitanja „Čitajmo da ne ostanemo bez riječi“
- 890 sudionika konferencije Hrvatskoga

katoličkog sveučilišta „Čitatelj i čitanje u digitalno doba“

- 35 sudionika edukacije za pedijatre održane u Slavonskom Brodu
- 980 emitiranih spotova na HRT 1 i HRT 2
- 1600 emitiranih spotova na RTL, RTL 2 i RTL Kockici
- 40 radijskih postaja na kojima se emitiraju spotovi (pokrivena cijela Hrvatska)
- 257 pristiglih prijava za najbolju video najavu knjige učenika osnovnih i srednjih škola
- 4 odabrane slikovnice za program „Rođeni za čitanje“
- 18 održanih stručnih skupova u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje
- 7 animiranih spotova
- 7 promotivnih spotova
- 452 knjižnice i knjižare primile su promotivne materijale Godine čitanja
- 2055 osnovnih škola primilo je promotivne materijale Godine čitanja
- 493 srednje škole primile su promotivne materijale Godine čitanja
- 50 000 posjetitelja na sajmu Interliber
- 12 977 elektroničkih glasova dodijeljenih za 40 knjižara i antikvarijata na javnom

pozivu za dodjelu nagrada najboljim knjižarama u Hrvatskoj

- 146 podržanih književnih manifestacija, festivala i sajmova
- 6000 učitelja i nastavnika sudjelovalo na održanim državnim skupovima (AZOO)
- 533 knjige objavljene uz potporu MKM-a u Godini čitanja.

Ministarstvo kulture i medija nastavit će provođenje svih programa započetih u 2021. Godini čitanja, a 2022. bit će posvećena onim najmanjima kroz Nacionalni program Rođeni za čitanje.

Čitanje je važno da bismo odmorili svoje stavove, ponekad ogorčene na svijet, pronašli drugaćiju valnu duljinu i povezali se s drugačijim svjetovima i ljudima, pa tako i osjećajima.

(učenik 2. razreda jedne trogodišnje strukovne škole)